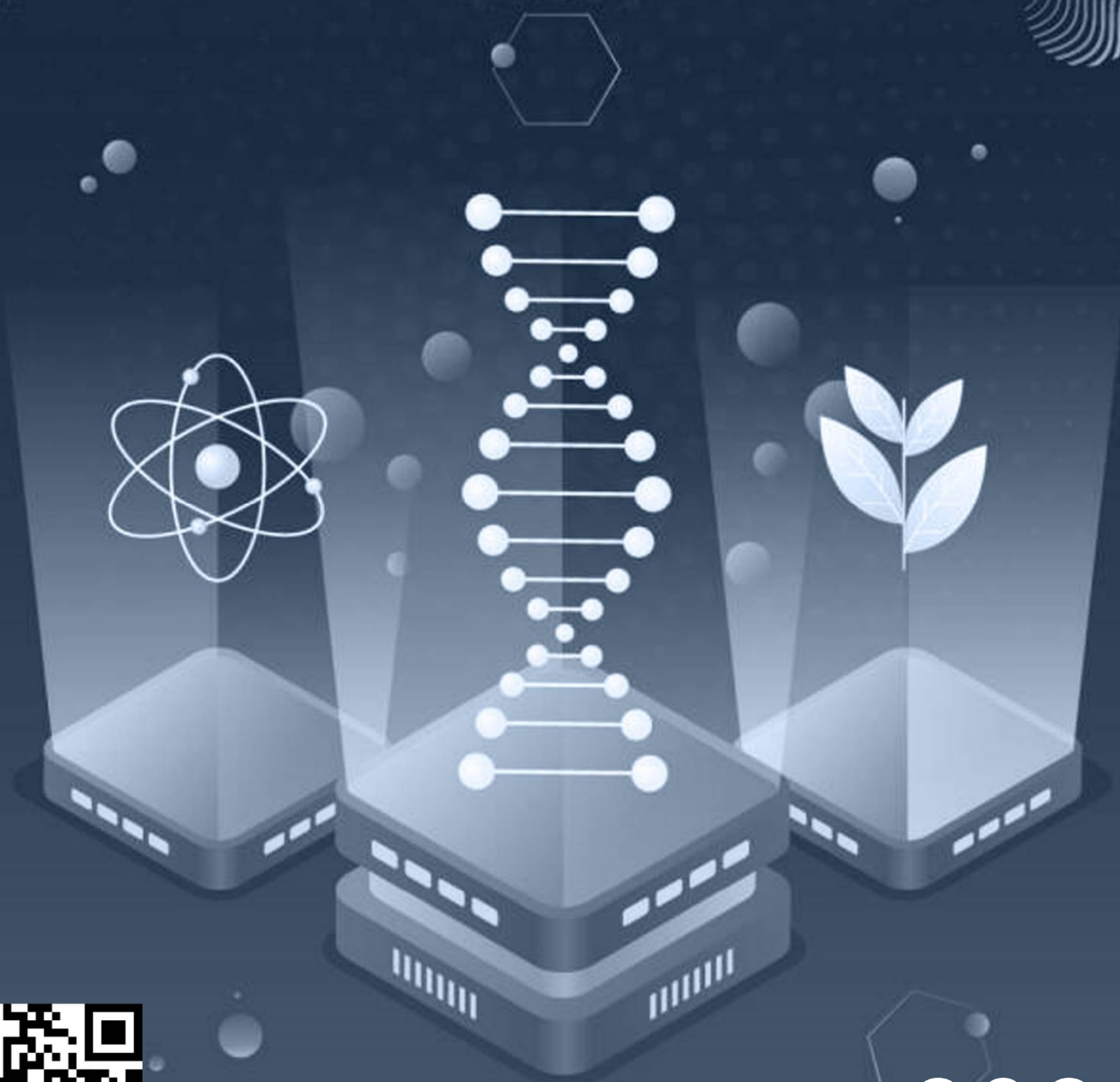

ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

JOURNAL OF MAMUN SCIENCE

Volume 4, Issue 3 **2026**

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

4 JILD, 3 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»

TOM 4, HOMEP 3

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

VOLUME 4, ISSUE 3

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

ЖУРНАЛ «MA'MUN SCIENCE» | JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

№3 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0000-2026-3>

Бош муҳаррир: | Главный редактор:
Chief Editor:

Matyakubov Umidjon Raximovich
(i.f.d., prof.)

Бош муҳаррир ўринбосари: | Заместитель
главного редактора: | Deputy Chief Editor:

Xudoynazarov Egambergan Madrahimovich
(PhD., dots.)

TAHRIRIY MASLAHAT KENGASHI | EDITORIAL BOARD | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

FILOLOGIYA FANLARI

O'rozboyev Abdulla Durdibayevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Axmedov Oybek Saporboyevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Galiyeva Margarita Rafaelovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Nasrullayeva Nafisa Zafarovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Samarqand davlat chet tillari instituti

Cho'ponov Otanazar Otojovich

Filologiya fanlari doktori (DSc)

Urganch davlat universiteti

Yakubova Matluba Tajibayevna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Matnazarov Javlanbek Kabulovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

TARIX FANLARI

Anatoliy Sagdullayevich Sagdullayev

Tarix fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi Fanlar

akademiyasining haqiqiy a'zosi

Ashirov Adhamjon Azimbayevich

Tarix fanlari doktori, professor,

O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasi Tarix instituti.

Shaydurov Vladimir Nikolayevich

Tarix fanlari doktori, dotsent

Leningrad davlat universiteti Rossiya

Abdullayev Utkir Ismoilovich

Tarix fanlari doktori (DSc),

dotsent Urganch davlat universiteti

Matkarimova Sadoqat Maqsudovna

Tarix fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Timur Pulatovich

Tarix fanlari nomzodi, dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdalov Umidbek Matniyazovich

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

PSIXOLOGIYA FANLARI

Shoumarov G'ayrat Baxromovich

Psixologiya fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasining haqiqiy a'zosi

Kryukova Tatyana Leonidovna

Psixologiya fanlari doktori, professor

Kostroma davlat universiteti Belorusiya

Karpinskiy Konstantin Viktorovich

Psixologiya fanlari doktori, professor

Grodno davlat universiteti Belorusiya

Urazbayeva Dilbar Abdullayevna

Psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Jumaniyazova Nasiba Ramatillayevna

Psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun

Universiteti NTM

IQTISODIYOT FANLARI

Ruzmetov Baxtiyar

Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ma'mun Universiteti NTM

Sherov Alisher Bakberganovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Voronsova Yuliya Vladimirovna

Iqtisodiyot fanlari nomzodi

Moskva davlat boshqaruvi universiteti

Jabborov Umarbek Rustambekovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Cho'ponov San'at Otanazarovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Niyazmetov Islambek Masharipovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

PEDAGOGIKA VA FALSAFA FANLARI

Sardor Sharifzoda O'razboy Tabib o'g'li

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Adilov Zafar Yunusovich

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Boltayev Abdurahim Amanovich

Falsafa fanlari doktori, dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Zoirov Erkin Xalilovich

Falsafa fanlari doktori, dotsent

Buxoro davlat texnika universiteti

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun
Universiteti NTM

TIBBIYOT FANLARI

Yuldashev Baxrom Sobirjanevich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Ravshanbek Babajonovich

Tibbiyot fanlari doktori, professor

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Esamuratov Aybek Ibragimovich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Samandarova Barno Sultonovna

Biologiya fanlari nomzodi, dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Tajiyeva Zebo Baxodirovna

Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

ILMIY JURNAL TEXNIK KOTIBI

Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li

Ma'mun Universiteti NTM

Журнал включен в перечень ВАК национальных научных изданий, рекомендуемых для публикации
основных научных результатов диссертаций по медицинским наукам постановлением
№ 01-08/3068/17 от 27 сентября 2024 г.

Page Maker | Верстка | Саифаловчи: X. Mirzaxmedov

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

TARIX

- 1. Matyakubov Nurbek Rayimberganovich.**
TOSHKENT METROPOLITENINING BIRINCHI NAVBATI QURILISHI TARIXIDAN.....7
- 2. Muborak Madrimovna Matyakubova.**
XIX ASRDA XIVA XONLIGIDA TANGA ZARB QILISH AMALIYOTI VA ZARBXONA ISHI.....11
- 3. Bazarbayev Sanjar Xamzayevich.**
ASALARILAR JAMIYATI VA IJTIMOIIY HAMKORLIK: ETNOLOGIK TAHLIL.....15
- 4. Nurmetov Ismoil Alimbayevich.**
SOVET DAVRIDA O‘ZBEKISTONDA AGRAR-INDUSTRIAL SIYOSAT VA UNING EKOLOGIK OQIBATLARI (1960–1980 YILLAR).....20
- 5. Xudaybergenov Hayitboy Satimovich.**
“XORAZM YOG‘OCH O‘YMAKORLIGI AN‘ANALARI: (ICHAN-QAL‘A MUZEYI MATERIALLARI ASOSIDA)”.....24
- 6. Mallabayev Botirjon Baxtiyorovich.**
YOSHLAR TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISHDA ILM-FANNING AHAMIYATI.....28
- 7. Nozima B. Agzamova.**
ILK XRISTIAN JAMOALARINING MARKAZIY OSIYO HUDUDIGA KIRIB KELISHI TARIXI.....34

PEDAGOGIKA

- 1. Sharipov Allabergan Kamilovich.**
JISMONIY MADANIYAT VA SPORT MUTAXASSISLARINI KASBIY TAYYORLASHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH: SO‘ROVNOMA ASOSIDA EMPIRIK TAHLIL.....41
- 2. Masharipov Ravqat Madraximovich.**
KURASHDA KO‘P YILLIK TAYYORGARLIK BOSQICHLARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....50
- 3. E.Y.Davletov.**
BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING PEDAGOGIK TAFAKKURINI KVAZI TADQIQOTCHILIK METODI YORDAMIDA RIVOJLANTIRISHGA YO‘NALTIRILGAN YONDASHUVLAR.....56
- 4. Mustafo Yunusxo‘jayev.**
NAJMIDDIN KUBRONING “USUL AL-‘ASHARA” ASARIDA YOSHLARNI ICHKI TARBIYAGA O‘RGATISH MASALALARI.....62

IQTISOD

5. Xudoyorov Lochinbek Bahromovich.

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SERVIS SOHASINING TRANSFORMATSIYASI
VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....67

6. Meliboyev Ibroxim.

SAMARQAND VILOYATI BO‘YICHA HUDUDIY OLIY TA‘LIM TASHKILOTLARIDA
RESURS SALOHİYATI SAMARADORLIGINI IFODALOVCHI KO‘RSATKICHLAR
TAHLILI.....74

7. Matkarimov Mansur

SUV XO‘JALIGI SOHASIDAGI OBYEKT LARNI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ORQALI
SAMARALI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....80

8. Baxtiyorova Vasilaxon Muzaffarovna.

INNOVATSION IQTISODIYOTDA TIBBIY XIZMATLARNI KO‘RSATISHNI
RAQAMLASHTIRISHNING AFZALLIKLARI.....91

9. Aminbayeva Guli Ravshanbek qizi

TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQOTLARIDAN
FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI: XORIJIY ADABIYOTLAR TAHLILI.....95

FILOLOGIYA

1. Abdulla Xudoyberganov G‘ofurjon o‘g‘li.

TASAVVUFIY RAMZLAR IFODASIDA SULAYMON BOQIRG‘ONIY MAHORATI.....100

2. Убайдова Дилрабо Аскарровна.

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ
РУССКОГО И УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКОВ.....104

Ma'mun universiteti "Aniq fanlar"
kafedrası mudiri, p.f.f.d. (PhD), dotsent E.Y.Davletov

**BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING PEDAGOGIK TAFAKKURINI KVAZI
TADQIQOTCHILIK METODI YORDAMIDA RIVOJLANTIRISHGA YO'NALTIRILGAN
YONDASHUVLAR**

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.19654423>

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik tafakkurini rivojlantirishda kvazi tadqiqotchilik metodining nazariy va didaktik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Muammo zamonaviy pedagogik ta'limning ustuvor vazifalaridan biri sifatida talqin qilinadi, chunki bugungi o'qituvchidan predmet mazmunini bilishning o'zi emas, balki pedagogik vaziyatni ko'ra olish, uni tahlil qilish, dalillarga asoslangan qaror qabul qilish, o'quvchi fikrlashini anglash va o'z faoliyatini reflektiv baholash ham talab etiladi. Maqolada xorijiy, MDH va mahalliy olimlarning ishlari qiyosiy tahlil qilinib, reflektiv tafakkur, pedagogik mulohaza yuritish, ta'limiy vaziyatning muhim belgilarini ilg'ash, amaliyotga asoslangan o'qituvchi tayyorlash, kontekstli ta'lim, kvazikasbiy faoliyat, pedagogik texnologiya va tadqiqotchilik kompetensiyasi yo'nalishlari bo'lajak o'qituvchining kasbiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiluvchi nazariy tayanchlar sifatida baholanadi. Shu asosda kvazi tadqiqotchilik metodi pedagogik vaziyatlarni modellashtirish, muammoli savollarni ilgari surish, dalillarni yig'ish va tahlil qilish, yechim variantlarini ishlab chiqish, mikroo'qitish va reflektiv muhokama birlikda qo'llanadigan integrativ ta'lim mexanizmi sifatida izohlanadi. Muallif tomonidan pedagogik tafakkurning tarkibiy qismlari, metodni amalga oshirish bosqichlari hamda uni joriy etishning asosiy pedagogik shartlari taklif etiladi. Natijada kvazi tadqiqotchilik metodi bo'lajak o'qituvchini tayyor bilimni takrorlovchi emas, balki pedagogik voqelikni tahlil qiluvchi, asoslangan qaror qabul qiluvchi va o'z faoliyatini rivojlantira oladigan kasbiy subyekt sifatida shakllantirishga xizmat qilishi asoslanadi.

Kalit so'zlar: pedagogik tafakkur, bo'lajak o'qituvchi, kvazi tadqiqotchilik metodi, refleksiya, pedagogik mulohaza yuritish, izlanishga asoslangan ta'lim, tadqiqotga asoslangan ta'lim, vaziyatli holatlar asosida o'qitish, amaliy-harakat tadqiqoti, amaliyotga asoslangan o'qituvchi ta'limi.

Аннотация. В данной статье анализируются теоретические и дидактические возможности квазиисследовательского метода в развитии педагогического мышления будущих учителей. Проблема интерпретируется как одна из приоритетных задач современного педагогического образования, поскольку от современного учителя требуется не только знание предметного содержания, но и умение видеть педагогическую ситуацию, анализировать её, принимать решения на основе фактов, понимать мышление учащихся и рефлексивно оценивать собственную деятельность. В статье на основе сравнительного анализа трудов зарубежных, учёных стран СНГ и отечественных исследователей рефлексивное мышление, педагогическое рассуждение, выявление значимых признаков

учебной ситуации, практико-ориентированная подготовка учителя, контекстное обучение, квазипрофессиональная деятельность, педагогическая технология и исследовательская компетентность рассматриваются как теоретические основы развития профессионального мышления будущего учителя. На этой основе квазиисследовательский метод интерпретируется как интегративный образовательный механизм, в рамках которого в единстве применяются моделирование педагогических ситуаций, постановка проблемных вопросов, сбор и анализ фактов, разработка вариантов решения, микрообучение и рефлексивное обсуждение. Автором предложены структурные компоненты педагогического мышления, этапы реализации метода, а также основные педагогические условия его внедрения. В результате обосновывается, что квазиисследовательский метод служит формированию будущего учителя не как субъекта, воспроизводящего готовые знания, а как профессионального деятеля, способного анализировать педагогическую реальность, принимать обоснованные решения и развивать собственную деятельность.

Ключевые слова: педагогическое мышление, будущий учитель, квазиисследовательский метод, рефлексия, педагогическое рассуждение, обучение на основе исследования, исследовательски ориентированное обучение, обучение на основе анализа ситуационных случаев, исследование действием, практико-ориентированное педагогическое образование.

Abstract. This article analyzes the theoretical and didactic potential of the quasi-research method in developing the pedagogical thinking of future teachers. The problem is interpreted as one of the priority tasks of contemporary teacher education, since today's teacher is expected not only to possess subject knowledge, but also to be able to recognize pedagogical situations, analyze them, make evidence-based decisions, understand students' thinking, and reflectively evaluate their own practice. Based on a comparative analysis of the works of foreign, CIS, and local scholars, reflective thinking, pedagogical reasoning, noticing the significant features of educational situations, practice-based teacher education, contextual learning, quasi-professional activity, pedagogical technology, and research competence are considered as theoretical foundations for the development of future teachers' professional thinking. On this basis, the quasi-research method is interpreted as an integrative educational mechanism that combines the modeling of pedagogical situations, the formulation of problem-based questions, the collection and analysis of evidence, the development of solution alternatives, microteaching, and reflective discussion. The author proposes the structural components of pedagogical thinking, the stages of implementing the method, and the main pedagogical conditions for its introduction. As a result, it is argued that the quasi-research method contributes to shaping the future teacher not as a reproducer of ready-made knowledge, but as a professional subject capable of analyzing pedagogical reality, making well-grounded decisions, and continuously developing their own practice.

Keywords: pedagogical thinking, future teacher, quasi-research method, reflection, pedagogical reasoning, inquiry-based learning, research-based learning, case-based learning, action research, practice-based teacher education.

Kirish. Oliy ta'lim muassasalarida pedagogik ta'limning bugungi bosqichida bo'lajak o'qituvchini tayyorlash masalasi oddiy bilim uzatish chegarasidan chiqib, murakkab kasbiy fikrlashni shakllantirish muammosiga aylangan. Zamonaviy maktab o'qituvchisi darsni faqat reja asosida olib boruvchi ijrochi emas, balki o'quv jarayonini tahlil qiluvchi, o'quvchilarning ehtiyojlarini anglovchi, o'qitish strategiyasini vaziyatga ko'ra o'zgartira oluvchi va o'z qarorlarini asoslay oluvchi professional shaxs bo'lishi kerak. Shu sababli pedagogik ta'limda "nimani o'qitish" bilan bir qatorda "qanday fikrlaydigan o'qituvchini tayyorlash" masalasi ham markaziy o'ringa chiqmoqda.

Pedagogik tafakkur o'qituvchining kasbiy faoliyatga oid vaziyatlarni tushunishi, muhim belgilarni ajratishi, sabab-oqibat bog'lanishlarini ko'rishi, bir necha yechim variantlarini taqqoslashi, o'quvchi rivoji nuqtayi nazaridan maqbul qarorni tanlashi va bu qarorni dalillay olishi

bilan tavsiflanadi. Lee S. Shulman o'qituvchilikni tushunish, qayta ishlash, o'qitish, baholash va refleksiyaning qamrab oluvchi yaxlit kasbiy jarayon sifatida talqin qilgan bo'lsa [1], keyingi tadqiqotlarda bo'lajak o'qituvchilarda reflektiv tafakkur [2], vaziyatdagi muhim belgilarni ilg'ash [3] va amaliyotga yaqinlashtirilgan mashqlar [4] aynan pedagogik tafakkur rivojining muhim tayanchlari sifatida ko'rsatilgan.

Shu bilan birga, pedagogik ta'lim amaliyotida nazariya va real faoliyat o'rtasidagi uzilish hamon dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Bo'lajak o'qituvchilar ko'pincha auditoriya sharoitida nazariy bilimlarni egallaydilar, biroq real yoki realga yaqin vaziyatlarda ulardan foydalanishda qiyinchilikka duch keladilar. Izlanishga asoslangan ta'limga bag'ishlangan ayrim tadqiqotlar uning ijobiy natija berishini ko'rsatgan [6], ayrim tadqiqotlar esa natija o'qitish sifati va tashkiliy sharoitga kuchli bog'liqligini qayd etgan [5]. Demak, faol metodning o'zi emas, balki uning qanday loyihalangani hal qiluvchi omildir.

Shu nuqtayi nazardan, kvazi tadqiqotchilik metodi alohida e'tiborga loyiq. Mazkur maqolada ushbu atama bo'lajak o'qituvchi real pedagogik tadqiqotning mantiqiy bosqichlarini – muammoni ko'rish, savol qo'yish, faraz ilgari surish, dalil yig'ish, tahlil qilish, yechim ishlab chiqish va refleksiya yuritishni – kasbiy vaziyatlar asosida modellashtirilgan holda o'zlashtiradigan o'quv-metodik tizim ma'nosida qo'llanadi. Bunday yondashuv kontekstli ta'lim va kvazi-kasbiy faoliyat haqidagi qarashlar [7]–[9], shuningdek, mahalliy pedagogik texnologiya maktabi [10]–[14] bilan mantiqan uyg'unlashadi.

Shunday ekan, bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik tafakkurini rivojlantirish uchun ularni tayyor qoida va tavsiyalarni takrorlashga emas, balki pedagogik voqelikni tahlil qiluvchi, dalillarga tayanib qaror chiqaruvchi va o'z faoliyatini qayta ko'rib chiqishga qodir subyektga aylantiradigan metodlar zarur. Mazkur maqolaning maqsadi aynan kvazi tadqiqotchilik metodining nazariy asoslarini aniqlashtirish, uning didaktik imkoniyatlarini ochib berish va bo'lajak o'qituvchilar pedagogik tafakkurini rivojlantirishdagi o'rnini asoslashdan iborat.

Xorijiy pedagogika ilmidagi bo'lajak o'qituvchining kasbiy fikrlashi, avvalo, reflektiv tafakkur, pedagogik mulohaza yuritish va ta'limiy vaziyatdagi muhim belgilarni ko'ra olish bilan bog'liq holda o'rganilgan. Lee S. Shulman o'qituvchining kasbiy bilimini va uni amaliyotga tatbiq etish mantig'ini tushuntirib, pedagogik mulohaza yuritish modeliga asos soldi [1]. Lee S. Shulman bo'lajak o'qituvchilarda reflektiv tafakkurning mazmuni va chuqurligi bir xil sur'atda rivojlanmasligini, bu jarayon shaxsiy tajriba, amaliyot muhiti va muloqot shakliga bog'liqligini ko'rsatdi [2]. J.König va boshqalar esa o'qituvchining vaziyatdagi muhim belgilarni ilg'ashi bo'yicha yigirma yillik izlanishlarni umumlashtirib, ushbu yo'nalish o'qituvchi tayyorlashning mustaqil konstruktiga aylanganini asosladilar [3]. P.Grossman va boshqalar amaliyotga asoslangan tayyorgarlikda kasbiy faoliyatni namoyish etish, tarkibiy qismlarga ajratish va amaliyotga yaqin sharoitda mashq qildirish mexanizmlarini ishlab chiqdilar [4]. Z.Arsal va Irwanto hamda boshqa olimlar izlanishga asoslangan ta'lim bo'lajak o'qituvchilarda tanqidiy fikrlash va ilmiy jarayon ko'nikmalariga ta'sirini tahlil qilib, uning samaradorligi o'quv vazifalari va tashkiliy sharoit bilan bog'liq ekanini ko'rsatdilar [5], [6].

MDH ilmiy maktabida mazkur muammo, asosan, kontekstli ta'lim, kvazi-kasbiy faoliyat va kasbiy kompetentlik nazariyalari doirasida chuqurroq ishlab chiqilgan. A.A.Verbitskiy kontekstli ta'limda o'quv-bilish faoliyatining bosqichma-bosqich kasbiy faoliyatga yaqinlashishini asoslab, auditoriya sharoitida kasbiy mazmunni modellashtiruvchi kvazi-kasbiy faoliyat g'oyasini ilgari surdi [7]. A.K.Markova o'qituvchining kasbiy kompetentligini bilim, malaka, pedagogik muloqot, kasbiy pozitsiya va shaxsiy sifatlar birligi sifatida talqin qilib, pedagogik tafakkurni kasbiy rivojlanish bilan uzviy bog'ladi [8]. G.X.Vaxitova esa kvazi-kasbiy faoliyatni bo'lajak pedagoglarni amaliyotga yo'naltirilgan tayyorlash vositasi sifatida ko'rib, u professional shakllanishni bosqichma-bosqich ta'minlashini ko'rsatdi [9].

O'zbekiston olimlari mazkur muammoni ko'proq pedagogik texnologiya, pedagogik mahorat, axborotlashgan ta'lim muhiti, kasbiy kompetentlik va tadqiqotchilik kompetensiyasi doirasida yoritganlar. N.N.Azizxo'jayeva oliy maktab o'qituvchisining pedagogik mahorati va pedagogik texnologiyalarni loyihalash masalalarini tizimli ko'rib chiqdi [10]. N.Saidahmedov yangi

pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etishning nazariy-amaliy jihatlarini ishlab chiqdi [11]. U.Sh.Begimqulov pedagogik ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslarini yoritib, ta'lim muhiti va didaktik vositalar masalasiga e'tibor qaratdi [12]. N.A.Muslimov kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasini ishlab chiqib, kompetentlikka yo'naltirilgan tayyorgarlik mexanizmlarini tavsifladilar [13]. I.X.Ruzimova esa bo'lajak o'qituvchilarda tadqiqotchilik kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini alohida muammo sifatida ko'tardi [14].

Demak, mavjud adabiyotlarda bo'lajak o'qituvchilar pedagogik tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiluvchi alohida unsurlar – refleksiya, vaziyat tahlili, amaliyotga yaqinlashtirilgan mashqlar, kontekstli ta'lim, pedagogik texnologiya va tadqiqotchilik kompetensiyasi – yetarlicha yoritilgan. Biroq ushbu yondashuvlarning barchasini aynan kvazi tadqiqotchilik metodi atrofida birlashtiruvchi, uning tarkibiy qismlari, bosqichlari, pedagogik shartlari va baholash mezonlarini aniq belgilovchi yaxlit didaktik model hali yetarli darajada tizimlashtirilmagan. Mazkur maqolaning ilmiy yangiligi aynan ana shu bo'shliqni to'ldirishga qaratilgani bilan izohlanadi.

Pedagogik tafakkur ko'p qatlamli hodisa bo'lib, u bilish, tahlil qilish, baholash, tanlash, modellashtirish, prognozlash va refleksiya jarayonlarini o'z ichiga oladi. U faqat metodik bilimlar to'plamiga teng emas. Pedagogik tafakkur o'qituvchining o'quv vaziyati ichidagi yashirin omillarni ko'rishi, o'quvchi fikrlashining ehtimoliy sabablarini tushunishi, bir nechta didaktik variantlarni taqqoslashi va maqsadga muvofiq qaror qabul qilishi orqali namoyon bo'ladi [1]–[4]. Shu ma'noda pedagogik tafakkur kasbiy amaliyotni ichdan tushunish va ongli boshqarish qobiliyati sifatida namoyon bo'ladi.

Mazkur maqolada kvazi tadqiqotchilik metodi deganda bo'lajak o'qituvchi to'liq akademik tadqiqot emas, balki uning mantiqiy tuzilmasini saqlagan holda tashkil etilgan o'quv faoliyati tushuniladi. Bunda talaba real yoki realga yaqin pedagogik vaziyat asosida muammoni aniqlaydi, savol qo'yadi, taxmin ilgari suradi, dalillarni yig'adi, vaziyatni nazariy tushunchalar bilan bog'laydi, qaror variantlarini ishlab chiqadi va o'z faoliyati yuzasidan refleksiya yuritadi. Ushbu talqin xorijiy amaliyotga asoslangan tayyorgarlik qarashlari [3], [4], MDHdagi kontekstli ta'lim va kvazi-kasbiy faoliyat nazariyasi [7], [9], shuningdek, mahalliy pedagogik texnologiya maktabi [10]–[13] sintezidan kelib chiqadi.

Kvazi tadqiqotchilik metodining didaktik kuchi shundaki, u talabaning tayyor bilimni qayta aytishiga emas, balki pedagogik vaziyatni o'rganishiga tayanadi. Bu metod sharoitida talabaga "to'g'ri javob" emas, balki izohlanishi, dalillanishi va asoslanishi lozim bo'lgan pedagogik muammo taklif etiladi. Natijada vaziyatlilik, muammolilik, dalillilik, refleksivlik, hamkorlik va amaliy yo'naltirilganlik bir vaqtning o'zida ishga tushadi. Shu bilan birga, metod samaradorligi uning yuzaki emas, puxta loyihalangan bo'lishiga bog'liq: sun'iy soddalashtirilgan vaziyat, formal refleksiya yoki tayyor sxemaga solib qo'yilgan topshiriq pedagogik tafakkurni chuqurlashtirmaydi [5], [6].

Bo'lajak o'qituvchining pedagogik tafakkuri kamida besh o'zaro bog'liq tarkibiy qismda namoyon bo'ladi: kognitiv-analitik, daliliy-interpretativ, loyihalovchi-prognostik, refleksiv-baholovchi va qadriyatli-etik komponentlarda. Kognitiv-analitik komponent vaziyatni tahlil qilish, muhim va ikkilamchi omillarni ajratish, sabab-oqibat bog'lanishlarini aniqlashni ifodalaydi. Daliliy-interpretativ komponent qarorlarni kuzatuv, o'quvchi javobi, dars fragmenti yoki boshqa dalillar bilan asoslashni talab etadi. Loyihalovchi-prognostik komponent "agar shunday yondashilsa, qanday natija yuz berishi mumkin?" degan savolga javob izlash bilan bog'liq. Refleksiv-baholovchi komponent o'z qarori, uning kuchli va zaif tomonlari hamda keyingi qadamni aniqlashni nazarda tutadi. Qadriyatli-etik komponent esa pedagogik qarorning adolat, qo'llab-quvvatlash, mas'uliyat va o'quvchi manfaatiga yo'naltirilganligini ta'minlaydi [2]–[4], [8].

Kvazi tadqiqotchilik metodini joriy etish bir necha didaktik yondashuvlar birligida samarali bo'ladi. Birinchisi – kontekstual yondashuv; unda o'qituvchi tayyorlash jarayoni kelajak kasbiy faoliyatning predmet va ijtimoiy mazmunini modellashtiradi [7], [9]. Ikkinchisi – muammoli-tadqiqiy yondashuv; bunda talaba tayyor sxemani qo'llamaydi, balki nima uchun muammo yuzaga kelganini aniqlaydi. Uchinchisi – vaziyatli holatlar asosida o'qitish; u nazariya va amaliyot

o'rtasidagi uzilishni kamaytiradi. To'rtinchisi – amaliyotga asoslangan mashqlar; ular pedagogik harakatning yadro elementlarini xavfsiz o'quv sharoitida sinab ko'rish imkonini beradi [4]. Beshinchisi – reflektiv va hamkorlikka asoslangan muhokama; u individual tajribani jamoaviy tahlil orqali chuqurlashtiradi. Oltinchisi – dalillarga asoslangan yondashuv; u subyektiv xulosalardan dalillangan pedagogik mulohazaga o'tishni ta'minlaydi [3], [5], [6].

Metodni amalga oshirishning maqbul modeli quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi: 1) orientatsion-dagnostik bosqich – talabalar tafakkuri, refleksiya va dalillash ko'nikmalarining boshlang'ich holatini aniqlash; 2) kvazi tadqiqiy vaziyatni yaratish – real yoki realga yaqin pedagogik muammoni tanlash; 3) tadqiqiy amal bosqichi – savol qo'yish, taxmin ilgari surish, dalillarni yig'ish va tahlil qilish; 4) pedagogik modellashtirish – ishlab chiqilgan yechimni mikroo'qitish, rolli vaziyat yoki muhokama formatida sinovdan o'tkazish; 5) reflektiv-tahliliy bosqich – qaror va uning oqibatlarini baholash; 6) umumlashtirish va ko'chirish – konkret vaziyatdan umumiy kasbiy tamoyil chiqarish. Ushbu bosqichlar bo'lajak o'qituvchini kuzatuvchidan faol tahlilchi va loyihalovchiga aylantiradi.

Kvazi tadqiqotchilik metodining samaradorligi muayyan pedagogik shartlarga bog'liq. Avvalo, o'quv muhitida psixologik xavfsizlik bo'lishi zarur; talaba xato qilishdan qo'rqmasligi, taxmin ilgari surishi va muhokamada faol ishtirok etishi kerak. Ikkinchidan, topshiriqlar real kasbiy kontekstga yaqin bo'lishi lozim; sun'iy va haddan tashqari soddalashtirilgan vaziyatlar sxematik javoblarni kuchaytiradi. Uchinchidan, refleksiya strukturalangan bo'lishi kerak: unda dalil, sabab, muqobil yechim va keyingi harakat rejasi aks etishi zarur. To'rtinchidan, o'qituvchi-trener tayyor javob beruvchi emas, balki savol, yo'naltirish va muhokama orqali pedagogik tafakkurni chuqurlashtiruvchi fasilitator sifatida ishtirok etishi lozim. Beshinchidan, baholash tizimi reproduktiv javobni emas, tahliliy chuqurlik, dalillash va ko'chirish qobiliyatini rag'batlantirishi kerak [3]–[6], [10]–[14].

Xulosa. Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik tafakkurini rivojlantirish zamonaviy pedagogik ta'limning strategik vazifalaridan biridir. Chunki muvaffaqiyatli o'qituvchi faqat predmet mazmunini bilishi bilan emas, balki murakkab pedagogik vaziyatlarni ko'ra olishi, tahlil qilishi, dalillarga tayangan holda qaror qabul qilishi va o'z amaliyotini reflektiv baholashi bilan ajralib turadi.

Maqolada amalga oshirilgan nazariy tahlil shuni ko'rsatdiki, xorijiy olimlar bo'lajak o'qituvchining kasbiy tafakkurini reflektiv tafakkur, pedagogik mulohaza yuritish, vaziyatdagi muhim belgilarni ilg'ash hamda amaliyotga asoslangan tayyorgarlik orqali tushuntirganlar [1]–[6]. MDH ilmiy maktabida esa kontekstli ta'lim, kvazi-kasbiy faoliyat va kasbiy kompetentlik yondashuvlari mazkur muammoning nazariy asoslarini chuqurlashtirgan [7]–[9]. Mahalliy olimlar pedagogik texnologiya, pedagogik mahorat, axborotlashgan ta'lim muhiti, kasbiy kompetentlik va tadqiqotchilik kompetensiyasi yo'nalishlari orqali masalani milliy ta'lim amaliyotiga yaqinlashtirganlar [10]–[14].

Shu bilan birga, mavjud yondashuvlar ko'proq alohida komponentlar darajasida rivojlangan bo'lib, ularni bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik tafakkurini aynan kvazi tadqiqotchilik metodi vositasida rivojlantirishning yaxlit didaktik modeliga birlashtirish ehtiyoji saqlanib qolmoqda. Mazkur maqolada kvazi tadqiqotchilik metodi shunday integrativ mexanizm sifatida talqin qilindi: u pedagogik vaziyatni modellashtirish, muammoli savol qo'yish, dalillar bilan ishlash, pedagogik yechimni sinovdan o'tkazish va reflektiv muhokamani yagona tizimga birlashtiradi.

Xulosa qilib aytganda, kvazi tadqiqotchilik metodi bo'lajak o'qituvchini tayyor bilimni takrorlovchi emas, balki pedagogik voqelikni tahlil qiluvchi, asoslangan qaror qabul qiluvchi va o'z faoliyatini takomillashtira oladigan kasbiy subyekt sifatida shakllantirishning istiqbolli vositasidir. Kelgusida ushbu konseptual modelni tajriba-sinov asosida tekshirish, turli fan yo'nalishlaridagi talabalar bilan qo'llash hamda pedagogik tafakkurni baholashning aniq mezon va ko'rsatkichlarini ishlab chiqish maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shulman L.S. Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching // Educational Researcher. – 1986. – Vol. 15, No. 2. – P. 4–14. – DOI: 10.3102/0013189X015002004.
2. Lee H.-J. Understanding and Assessing Preservice Teachers' Reflective Thinking // Teaching and Teacher Education. – 2005. – Vol. 21, No. 6. – P. 699–715. – DOI: 10.1016/j.tate.2005.05.007.
3. König J., Santagata R., Scheiner T., Adleff A.-K., Yang X., Kaiser G. Teacher Noticing: A Systematic Literature Review of Conceptualizations, Research Designs, and Findings on Learning to Notice // Educational Research Review. – 2022. – Vol. 36. – Article 100453. – DOI: 10.1016/j.edurev.2022.100453.
4. Grossman P., Compton C., Igra D., Ronfeldt M., Shahan E., Williamson P.W. Teaching Practice: A Cross-Professional Perspective // Teachers College Record. – 2009. – Vol. 111, No. 9. – P. 2055–2100. – DOI: 10.1177/016146810911100905.
5. Aarsal Z. The Impact of Inquiry-Based Learning on the Critical Thinking Dispositions of Pre-Service Science Teachers // International Journal of Science Education. – 2017. – Vol. 39, No. 10. – P. 1326–1338. – DOI: 10.1080/09500693.2017.1329564.
6. Irwanto, Saputro A.D., Rohaeti E., Prodjosantoso A.K. Using Inquiry-Based Laboratory Instruction to Improve Critical Thinking and Scientific Process Skills among Preservice Elementary Teachers // Eurasian Journal of Educational Research. – 2019. – No. 80. – P. 151–170.
7. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: методическое пособие. – М.: Высшая школа, 1991. – 207 с.
8. Маркова А.К. Психологический анализ труда учителя: книга для учителя. – М.: Просвещение, 1993. – 192 с.
9. Вахитова Г.Х. Квазипрофессиональная деятельность в подготовке будущих специалистов дошкольного образования // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2016. – № 5 (170). – С. 64–66.
10. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat: o'quv qo'llanma. – Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006. – 160 b.
11. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar: o'quv qo'llanma. – Toshkent: Moliya, 2003. – 172 b.
12. Begimqulov U.Sh. Pedagogik ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari: monografiya. – Toshkent: Fan, 2007. – 159 b.
13. Muslimov N.A. va boshq. Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2013. – 128 b.
14. Ruzimova I.X. Bo'lajak o'qituvchilarda tadqiqotchilik kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi // Zamonaviy ta'lim va innovatsion tadqiqotlar. – 2024.

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE» JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

Maqolani tayorlashda qo'yiladigan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida minimal 6 sahifadan iborat bo'lib, Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan holda bo'lishi shart.
2. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
3. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni, e-mail va telefon raqami, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
4. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida 60 so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
5. Keyingi qatordan 7-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
6. Keyingi qatordan asosiy matn boshlanadi va maqola 4 qismdan iborat bo'ladi: Mavzuning dolzarbligi. Metodlar va o'rganilganlik darajasi. Tadqiqot natijalari. Xulosa.
7. Maqolalar ilmiy ahamiyatga ega bo'lib, ulardagi fakt va fikrlar asoslangan hamda mustaqil ma'no kasb etishi lozim, plagiat holati taqiqlanadi. Muallif foydalanilgan adabiyotlarni aniq ko'rsatishi, olingan iqtiboslarning aniq manbalarini keltirishi lozim.
8. Web of science hamda Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.
9. Iqtiboslar matn ichida [1, 25] beriladi. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статьи должны содержать 6 страниц, в формате Times New Roman на Microsoft Word, 12 кегль, 1 см, со всех сторон 2 см.
2. Начала абзаца - 1,25 см, формировать строки по ширине, перенос слов в другой ряд должен быть в автоматическом порядке.
3. В первой строке от правой стороны Ф.И.О. автора, во второй строке место работы, должность, ученая степень и ученое звание, e-mail и номер телефона, в третьей строке по центру страницы прописными буквами жирным шрифтом название статьи. Эта информация должна быть предоставлена на узбекском, английском и русском языках.
4. В следующей строке аннотация из 60 слов на трех языках: узбекский, английский и русский.
5. Со следующей строки ключевые слова 7-10.
6. Далее начинается основной текст. новой текст начинается со следующей строки, и статья состоит из 4 частей: актуальность темы, методы и уровень исследования, результаты исследования, заключение.
7. Статьи должны иметь научное значение, факты и идеи должны быть обоснованными и избежать плагиатства. Автор должен точно указать использованную литературу и ссылку на источники, при помощи которых он выразил свое мнение.
8. Сноски или ссылки должен быть взяты из Web of science, а также системы журналов Scopus.
9. Цитирование приводится в тексте [1, 25] Полный список литературы должен быть указан после основного текста, а алфавитном порядке.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles should be at least 6 pages, in Times New Roman, 12 pt., 1 inter.
2. The line head should be 1,25 cm, line spacing, and the words should be automatically moved.
3. The author's full name should be on the first line from the right; the author's place of work, position, academic degree, and academic rank, email address, and phone number should be on the second line; the article title should be centered in bold, capital letters, on the third line. This information should be provided in Uzbek, English, and Russian.
4. An annotation of 60 words in the next line in three languages.
5. Key words from the next row in three languages 7-10.
6. The next line begins with the main text. The main text begins on the next line, and the article consists of four parts: the relevance of the topic, the methods and level of research, the results, and the conclusion.
7. Articles must be of scientific importance and facts and opinions in the article should be well-grounded and have an independent meaning, and they must be free of plagiarism. The author must clearly demonstrate the literature used in his or her opinion, and provide the exact sources of the extracts.
8. Quotes should be from "Web of science" and "Scopus" journals.
9. A complete list of publications should be followed in alphabetical order after the main text. Seals and references should be in the main text [1, 25].